

De opgegraven dijk met netjes gestapelde zoden. Foto uit besproken rapport 'Wonen aan een wiel'.

gio doen vermoeden dat deze manier van werken typerend was voor de vijftiende eeuw.

De opgraving heeft tevens allerlei gebruiksvoorwerpen over de bewoners van het dijkdorp tevoorschijn getoverd: bont gekleurd servies geïmporteerd uit Frankrijk en Portugal, schoeisel, speelgoed, kralen waarmee in Afrika slaven werden gekocht, een visnet en regentonnen. Wie een beetje verbeelding heeft, ziet de bewoners achter de dijk wonen! En natuurlijk namen zij deel aan de wereldomspannende economie van de Republiek, misschien wel als matroos op een koopvaardijship. Of zij verhandelden hun vis in de grote stad Hoorn en kochten daar luxe en exotische waren. Daarmee brengt deze publicatie in een notendop de realiteit van wonen in laag Nederland in beeld: zonder dijken geen economie.

Helga Ullrich-Scheyda & Bert Thissen, *Johanna Sebus und das Hochwasser von 1809. Neues Licht auf das Heldenepos und auf die Katastrophe*. Beiträge zur klevischen Geschichte 3 (Kleef: Klevischer Veein für Kulotur und Geschichte 2017, 159 pp., ISBN 978-3-936813-13-5, pb.

LAURAN
TOORIAN S

Januari 1809 mag dan bij de meeste mensen geen herinnering meer oproepen, er vond toen een watersnood plaats die naar schatting tweehonderd dodelijke slachtoffers maakte en tot de grootste rampen wordt gerekend die het Nederlandse rivierengebied ooit troffen. Het land beleefde een extreem strenge winter en het dichtvriezen van de killen in de Biesbosch en het ontstaan van grote ijssdammen zorgden voor overstromingen in het hele Middennederlandse rivierengebied en langs de IJssel. Mede doordat Lodewijk Napoleon bij Gorinchem het rampgebied bezocht, kreeg deze watersnood het karakter van een nationale ramp. Lodewijk hielp zelfs mee zandzakken aan te dragen voor het dijkherstel.

De ramp bleef echter niet beperkt tot Nederland. Ook de aangrenzende gebieden langs de Rijn in Duitsland hadden te kampen met hoogwater en overstromingen. Het snel stijgende water overviel de inwoners van dit gebied en in Wardhausen, bij de spuisluis van het Spoykanal van Kleef naar de Oude Rijn, slaagde een meisje van zeventien erin om enkele mensen te redden en liet daarbij zelf

Figurative kaart die-nende ter aanwijzing van de voor-naamste dijkbreuken enz, langs de rivieren; voorgevallen in Louwmaand MDCCIX, 1809. Op de kaart zijn de over-stroomde gebieden blauw ingekleurd. De dijkbreuken zijn op de kaart met letters gemerkt. Het Gelders Archief.

het leven. Het verhaal hierover maakte Johanna Sebus (1791-1809) tot een heldin van legendarische proporties. Helga Ullrich-Scheyda beschrijft in dit boek in detail hoe dit gebeurde, en hoe deze heldin steeds opnieuw werd 'uitgevonden' al naargelang de situatie van het moment dat verlangde. Van lokaal naar nationaal onder de Franse overheersing en opnieuw tijdens de vereniging van het Duitse Keizerrijk door Bismarck, van vroom volks meisje tot nationaalsocialistische supervrouw. Over de echte Johanna Sebus, haar leven en haar handelen in januari 1809 blijkt nauwelijks iets te achterhalen en aan het eind van haar artikel staat dan ook de vraag of deze kneedbare figuur nog een toekomst heeft na de laatste herdenking in 2009 en met nu alleen nog een basisschool in Rindern die haar naam draagt. Dit artikel zorgt in elk geval dat de herinnering blijft. Het sluit ook mooi aan bij het Nijmeegse onderzoeksproject van Lotte Jensen naar de beleving van rampen en de uitingen daarvan in woord en beeld.

In de tweede bijdrage in dit boek beschrijft Bert Thissen, stadsarchivaris in Kleef, de watersnoodramp van 1809 in het Kleefse Land in detail en uiteraard met gebruikmaking van alle bronnen in het Kleefse archief (die deels ook als appendix zijn opgenomen). De bijdrage opent met een algemene, waterstaatkundige beschrijving waarin de Nederlandse aspecten ook aan bod komen. Daarna gaat het vooral over de vraag hoe de lokale overheid met deze ramp omging. Kleef maakte sinds 1797 deel uit van het Departement van de Roer dat niet alleen een groot deel van Noordrijn-Westfalen omvatte, maar ook delen van de huidige provincie Limburg. De onderprefect Karl Ludwig baron von Keerbergen nam samen met de Kleefse burgemeester Hopman de hulpverlening vaardig ter hand en zette ook vrijwel meteen preventieve maatregelen in gang om een dergelijke ramp in de toekomst te voorkomen. Als dank werd hij door Napoleon benoemd tot ridder van het *Légion d'Honneur*. Net als Ullrich-Scheyda gaat Thissen ook in op het gebruik van deze ramp voor latere propagandadoeleinden van allerlei snit. Wat beide auteurs goed laten zien is dat lokale geschiedschrijving heel goed boven het lokale belang kan uitstijgen en licht kan werpen op grotere gehelen, ook grensoverschrijdend.